

Бублик Н.В., кандидат сільськогосподарських наук, доктор філософії
Інститут свинарства ім. О.В.Квасницького НААН

ШКОЛА ТВОРЧИХ СТОСУНКІВ (спогади науковця-ветерана)

Через призму становлення наукового співробітника галузевого інституту, наведені чисельні приклади творчих взаємовідносин з урахуванням трудових сімейних традицій, а також підкреслено значимість кадрового потенціалу в досягненні результативності в науковій діяльності.

При організації як наукових, так і виробничих процесів велике значення відводиться ергономіці і людським стосункам. Саме вони порівняно повно враховують роль людських факторів та їх значення у виробничих процесах, оскільки лише з урахуванням людських факторів можна розраховувати на досягнення певної ефективності в тій чи іншій сфері науково-виробничої діяльності.

Метою даної роботи є дослідження стосунків у колективі вчених Інституту свинарства ім. О.В.Квасницького НААН України, завдяки яким інститут протягом 80 років досягає значних успіхів у галузі аграрної науки.

Інститут свинарства ввійшов у моє життя з 1937 року, коли сім'я, щоб якось пережити голодомор, похоронивши молодшого братика, перебралася з Донецької області до Полтави. Мешкали ми по вул. Шведська Могила, де на той час уже функціонував названий науковий заклад.

Відтоді інститут свинарства став для мене не лише моєю другою домівкою, а й творчим та духовним життям. У той, тепер уже далекий час, мені, тоді ще дитині, конче цікаво було знати, чим же займаються в такому загадковому красивому будинку, а ще більше – що ж там діється? Спочатку мені здавалися всі «мужі» поважними, статечними, загадковими персонами, постійно заклопотаними й величними як у казці. Можливо це від того, що босоноге дівча нікого не цікавило. Та й їхні діти були на голову вищі і дещо від мене старші, до того ж і з іншим вихованням. То й спілкувалася я переважно з «простими» місцевими дітьми, а так хотілося до чогось долучитися й самій.

Очевидно, все це й дало мені натхнення проявити наполегливість і, наперекір всім негараздам, вижити в тяжкі роки, закінчити школу, здобути вищу освіту з відзнакою і стати науковим працівником, захистивши кандидатську дисертацію в Київській ордену Трудового червоного прапора сільськогосподарській академії.

Однак, спогади все ж переносять до дитинства. Пам'ятається, що перше моє спілкування із співробітниками почалося з директором дослідного господарства. Коли я ходила стежкою по молоко, він мене часто зупиняв і задавав найрізноманітніші питання. На його прохання інколи я танцювала, розповідала вірші «А я у гай ходила...», в якому зозулю називала «жужулею». Він, як правило, сміявся, гладив мене по голівці і пригощав цукерками.

Дуже добре пам'ятаю вистави в інститутському клубі за участю батьків. Пригадую скільки було сміху, коли вони немов по річці тягли по сцені човен. Пізніше на цій сцені разом з чоловіком виступала і я.

Дружньо і порівняно весело в той час жили сусіди. Збиралися, як правило, у вихідні дні грати в доміно («забивати козла»). Багато турбот, правда, завдавав тоді усім місцевий завмаг, який часто був у «гарному настрої». Я, в таких випадках, його побоювалася і завжди від нього тікала.

Проте вчених між ними, зазвичай, не було, можливо це через їх заклопотаність важливими питаннями наукового характеру.

Одного разу у вихідний день, коли чоловіки вже зішлися «забивати козла», а я стояла біля батька, в мою душу ввійшло страшне слово «війна». Всі слухали повідомлення інформбюро по радіо.

Війна, розруха й відбудова інституту, повернення батьків з фронту – усе це інститут переживав, як живий організм і поступово ріс, розвивався, самоудосконалювався.

Я захопилася наукою і коли аналізувала розробки минулих років небезпідставно замислювалася над тим, де ж бралось джерело натхнення, завзятості, сили вчених, яким у той час бракувало більш-менш досконалих приладів і апаратури, як у деяких інших галузях, «крутих» відряджень, стажувань за кордоном та й матеріальні умови потребували кращого.

Пізніше я зрозуміла, що вся сила в завзятості вчених і в тому, що наука в значній мірі трималася на згуртованості, ентузіазмі, добрих стосунках науковців та сімейності. Сімейність, у моему розумінні, це не «кумівство», а успішне поєднання двох або більше осіб, пов'язаних не лише родинними узами, а й вірному служінню науці.

У той час, як я добре пам'ятаю, успішною в науці була сім'я Марка Івановича Матійця та Ольги Іванівни. Займаючись питаннями розведення, вони були водночас напроцуд трудолюбивими науковцями і чуйними, доброзичливими простими людьми. Їх бачили завжди разом не тільки на роботі, але й поза нею. Цих учених знають і шанують спеціалісти усієї галузі.

Сім'я Миколи Антоновича Коваленка – доктора сільськогосподарських наук, видатного вченого в галузі годівлі свиней, директора інституту (1956-1962 рр.) та Сарі Львівни помітно виділялася своєю гідністю. Із Сарою Львівною мені випала честь співпрацювати, коли я навчалася в заочній аспірантурі. Це саме вона передала мені свої знання і навички по визначенню амінокислот методом хроматографії на папері, яким вона досконало володіла. Потім я досить часто використовувала цей метод у своїх дослідженнях.

Ще з далеких часів в інституті працювала сім'я Гончаренків: Івана Прохоровича (вченого секретаря) і Риви Аронівни (секретаря-друкарки). Скільки я їх пам'ятаю, вони не мінялися як у ставленні до праці, так і до людей.

Поважали й цінували в інституті і сім'ю Брюшиніних: Івана Григоровича і Катерину Дмитрівну. Працювали вони над проблемами годівлі та зоогієни. Іван Григорович любив аргументовано полемізувати при обговоренні різноманітних питань годівлі тварин.

Тривалий час в інституті працював Олексій Володимирович Квасницький – основоположник фракційного методу осіменіння свиней, почесний житель м.Полтави, ім'ям якого нині названий наш інститут, та його дружина Ніна Антонівна Мартиненко – доктор біологічних наук, яка й понині працює в лаборато-

рії фізіології. Ця родина створила цілу школу вчених-фізіологів (В.О.Конюхова, Л.О.Конюхова, В.Ф.Коваленко, М.М.Саричева, П.В.Денисюк, В.О.Лобченко, О.Г.Чирков та ін.).

В інституті, скільки пам'ятаю, велася полеміка між науковцями про те, хто важливіший: спеціалісти годівлі чи розведення. А вирішувалося це питання таким чином: коли біля керма інституту стояв спеціаліст з питань годівлі, то перевагу їм і надавалася, а коли розведенець – навпаки. Я ж займалася спочатку технологією заготівлі кормів і їх згодовуванням в «період селекціонерів», можливо тому близько 7 років і працювала молодшим науковим співробітником.

У перший період роботи інституту сімейність складалася за принципом одного напрямку творчої діяльності: годівля або розведення з належними необхідними супроводами.

Сімейність, яка базувалась на різних напрямках науки, ввійшла з появою в інституті Ф.К.Почерняєва – доктора сільськогосподарських наук, видатного селекціонера та його дружини Галини Михайлівни – кандидата сільськогосподарських наук, видатного вченого-вітамінознавця. Пізніше закріпив і зміцнив сімейність їх син К.Ф.Почерняєв – генетик, кандидат біологічних наук, який нині вносить певний вклад у розвиток галузі свинарства.

Сім'ю доктора сільськогосподарських наук М.Т.Ноздріна – видатного вченого з питань годівлі та обміну речовин і енергії у свиней, його дружину Ніну Афанасіївну – кандидата сільськогосподарських наук, вченого секретаря інституту, добре знають у науковому колі не тільки інституту, а й за його межами. Це та сім'я, з якою працівники спілкувалися на рівних і завжди отримували поради з будь-яких питань та й не лише наукових.

За час функціонування інституту відбулося становлення сімей В.В.Сусідка і його дружини Н.М.Середі; видатного селекціонера, доктора сільськогосподарських наук Б.В.Баньковського та його доньки Ірини Броніславівни – кандидата сільськогосподарських наук, спеціаліста з якості м'яса і сина Віктора Броніславовича, які працюють і нині.

Відкрито, як говорять, у всіх на виду жила і сім'я Д.І.Поліводи і його дружини Ангеліни Митрофанівни. Дмитро Іванович – біохімік «від бога», наш «унікум». Усі питання, які нам потрібно було розв'язувати з біохімії, вирішувалися за допомогою консультацій цього вченого. Він ніколи нікому не відмовляв при зверненні до нього за тією чи іншою допомогою. Дмитро Іванович вивів на широку дорогу науки цілу низку послідовників – з лаборантів до кандидатів наук. І зараз в інституті працює його учень В.М.Балацький – кандидат біологічних наук, завідувач лабораторії генетики.

У цей період працювала сім'я Ю.Г.Курила – доктора біологічних наук, біохіміка та його дружини Таміли Лаврентіївни – лаборанта відділу розведення. Аспіранткою ж нашого інституту була їх донька Ірина Юріївна, яка успішно захистила кандидатську дисертацію і нині працює доцентом у Полтавській державній аграрній академії.

Досить плідною була співдружність видатного селекціонера, академіка НААН України і РАСГН, доктора сільськогосподарських наук, професора В.П.Рибалка та його дружини Ніни Миколаївни, яка успішно обробляла експериментальні матеріали, групувала їх і фактично була його правою рукою в роботі.

Не можу обійти увагою сім'ю С.М.Бакая – доктора біологічних наук, мого наставника і вчителя та його дружини Анни Михайлівни – секретаря-друкарки,

через руки якої проходили всі звіти і ділові папери, які потрібно було друкувати швидко, грамотно й охайно.

Зі Степаном Михайловичем в інститут ввійшло все прогресивне, що пов'язано з технологіями заготівлі та підготовки кормів для свиней: гідропон, хлорела, мікорм, мікробіологічні добавки при силосуванні, застосування відповідних консервантів при обробці кормів. У цьому йому допомагали здібні лаборанти Л.М.Півень, Л.О. Лопатко, Н.А.Цикова та ін.

В інституті до цього часу добре знають про плідний труд сім'ї Б.П.Жовніра – кандидата сільськогосподарських наук та З.О.Жовнір, яка була його надійним помічником в організації і проведенні фізіологічних обмінних досліджень, а тепер їх справу продовжує донька Ольга Борисівна.

З великим захопленням згадую ще про одну сім'ю – О.Й.Архиповця та Л.О.Конюхової, які успішно працювали з проблем штучного осіменіння свиней. Ця сім'я була в центрі уваги завдяки О.Й.Архиповцю. Він завжди розмовляв емоційно, і з ним нерідко траплялися цікаві пригоди. Згадаю одну з них: женуть на пункт по заплідненню двох кнурів, які почали бити іклами один одного. Дошка, якою хотіли їх розборонити, відлетіла в сторону. Олександр Йосипович і свинарка стали тікати на пункт, а кнури – за ними. Як один з утікачів урятувався і опинився на гарячій конфорочній плитці, а інший на підвіконні, ніхто не зрозумів. Коли ж зоотехнік і бригадир прийшли їм на допомогу і попросили повторити цей «трюк» – їм це не вдалося...

Нині в інституті з успіхом працює О.О.Висланько – кандидат сільськогосподарських наук, спеціаліст з питань годівлі, а його дружина Тетяна Миколаївна очолює бухгалтерську службу інституту.

Слід зазначити також, що сімейність серед обслуговуючого персоналу теж важлива і традиційна в інституті. Старанно тут працювали Є.І.Мамчич (бухгалтер школи підвищення кваліфікації спеціалістів) та В.О.Ященко. Валентина Олександрівна беззмінно працювала ще з часів Сари Львівни, у якої вона була лаборанткою, а протягом багатьох років до недавнього часу – секретарем директора інституту. Тепер ретельно працюють її доньки – Олена Михайлівна (провідний зоотехнік) та Марина Михайлівна (оператор комп'ютерного набору).

Багато добрих справ в активі сім'ї І.А.Кравченка, його дружини Зої Семівни і її доньки Наталії.

Не один десяток років головним бухгалтером інституту успішно і самовіддано працював Г.А.Грінченко. Зразково і професійно працює нині в інституті донька Григорія Антоновича, оператор комп'ютерного набору – Олена Григорівна.

Довгий час в інституті працював М.М.Ткаченко, без якого просто немислимо було виконати ту чи іншу технічну розробку, полагодити лабораторну техніку, створити унікальний прилад або вдосконалити існуючий. Микола Миколайович – це один із тих спеціалістів, про яких говорять: людина із золотими руками. Сьогодні його донька Тетяна Миколаївна, як молодший науковий співробітник, успішно веде в інституті роботу по патентознавству.

Стопами свого батька Ф.І.Руденка, який трудився ще з часів М.І.Матійця, пішла його донька Галина Флорівна, яка стала спеціалістом з питань консервації кормів, успішно захистивши дисертацію кандидата біологічних наук.

На дослідній базі у свій час працювала санітаркою Н.Д.Міхеєва, а пізніше її донька Т.П.Булавкіна успішно захистила дисертацію з питань трансформації важ-

ких металів кормів у продукцію свинарства. Зараз уже її донька Наталія Миколаївна Бейдик працює в інституті науковцем.

Зразковим і відданим науці була В.О.Бражник, дочка якої А.В.Базалевич нещодавно захистила кандидатську дисертацію і працює в тій же лабораторії фізіології інституту.

На закінчення хочу відзначити і свої корені сімейності та наступності. Мій батько В.А.Нос був механізатором широкого профілю і працював на посадах водія і тракториста з 1935 по 1947 рік.

Я, Ніна Володимирівна Гетья, працювала в інституті з 1960 по 1992 роки під керівництвом мого першого вчителя і наставника, кандидата сільськогосподарських наук С.С.Давидовича у відділі кормовиробництва, а потім тривалий час у лабораторії обміну речовин та енергії, яку очолював доктор сільськогосподарських наук М.Т.Ноздрін, а також у відділі годівлі під керівництвом кандидата сільськогосподарських наук Б.Ф.Жовніра, яким глибоко вдячна за науку.

У цьому ж інституті працював зоотехніком експериментальної бази мій чоловік А.П.Гетья. Його основним завданням було створення необхідних умов для належного проведення наукових досліджень: формування необхідної кількості поголів'я тварин, підготовка приміщень і забезпечення обслуговуючим персоналом, кормами.

Продовжує розпочату батьками справу і наш син: Андрій Анатолійович Гетья, який успішно захистив кандидатську дисертацію, зараз завершує докторську роботу, стажувався у Хохенгаймському університеті (Німеччина), а нині працює директором інституту.

Звичайно кістяк інституту формувався і багатьма іншими науковими кадрами, які внесли вагомий вклад у розвиток галузевої науки, але рамки окремої статті не дають змоги зупинитись на кожному з них.

Підсумовуючи вище викладені спогади, хочу сказати, що лише завдяки людському фактору інститут зміг досягти визначних успіхів і в своє 80-річчя дійсно став флагманом галузевої науки.

Бублык Н.В. Школа творческих отношений (Воспоминание ветерана).

Сквозь призму становления научного сотрудника отраслевого института приведены многочисленные примеры творческих взаимоотношений с учетом трудовых семейных традиций, а также подчеркнута значимость кадрового потенциала в достижении результативности в научной деятельности.

Bublyk N.V. School of creative relations (Recollection of veteran).

Through impressions of experiencing coworker of branch institute, numerous instances of creative relations, taxing into account lab our family traditions are presented. It is stressed significance of stat potential in achievement of results in scientific activity.